

Г Л А С Н А Р О Д А.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се шиљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 2.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 14. ЈАНУАРА 1873.

ГОДИНА III.

СЛАВА СВ. САВЕ.

Од више година одомаћио се у нас лепо обичај, да свака општина наша свечано прославља дан школскога заштитника св. Саве. Ми се још живо сећамо, како су српски листови у минулим годинама били пуни извештаја о тима светковинама, и поготову сваки је извештај умео да објави неко племенито просветно дело, што га је учинила општина или свеснији број становника том пригодом.

Српство ће се и ове године на свима крајевима сетити, да је дужно, да захвално прослави успомену онога свога првосвештеника, који је толико учинио за просвету свога народа, да га је народ уврстио међу своје светитеље.

Но ваљда никад није била така потреба као што је данас, да достојно прославимо тај велики и значајни, народни празник.

Српство у овим крајевима осећа данас најживље да му је црква и школа још једини стожер народнога живота. Не мање види наш народ јасно, каква му опасност прети његовом здравом развоју на црквено-просветном пољу.

Свесном и сложном радњом одолевао је народ досада а одолеваће и одсада свакоме незаконитом нападају на оно, што је крвавим заслугама стечено и законом ујемчено.

Слогом у срцу а законом у руци кадри смо очувати цркву и школу својој све оно, што смо наследили од својих предака и предати у аманет потомцима својим.

Али не треба никада да заборавимо, да смо дужни, да предамо тај аманет много напреднији но што смо га примили.

И кад овом приликом погледамо најмање на напредак школа наших, морамо признати, да још ни близо нисмо учинили за њих онолико, колико смо могли да учинимо.

Још је у нас велики број наших школа, које су само по имену своје школе. У многима раде учитељи са тешким срцем и брижном душом, јер их бије невоља и сиротиња, у коју су пали са немара своје општине. Још је много наших школа, које су најгоре куће у селу те сеју место среће и здравља, болест у заразу

међу децом нашом. Сувише је школа наших у којима нема школске опреме, а где није алата слаба је вајда од заната. У нашим је школама пуно деце, што би се учила и развијала, да нису пошла голим грлом у јагоде, јер где није књига и осталог што треба за учење, ту је све заман, мудрост се не сиса из прстију. Знатан је број и српске сирочади што гола, боса седи дома у запећку и задивљаће тамо, јер ју сиротиња бије и по телу и по души, а нема кога, ко би оделом и обућом и тим јадницима отворио врата српске школе.

Која општина хоће данас достојно да прослави спомен свога просветитеља, та га неће славити само умилном песмом и захвалном молитвом, него ће га прославити делом, који продужава рад св. Саве.

Која општина слави св. Саву а пушта да учитељ њезине школе провлиће и час у који је пошао да се угледа на рад српског просветитеља; која општина уселицава песму св. Саве а гледа како јој је школа законом упола затворена, што није онако као што треба да је; која општина шиље побожну молитву оном божијем угоднику, што је купио децу народа око себе да их просвети науком и виделом а гледа и непомаже да и сиромашна деца развију дух свој знањем и умењем, општегено живот свој васпитањем — та општина не слави, та срамоти блажену успомену Св. Саве!

Историја света пуна је узвишених примера, како су малени народи узвисили снагу своју просветом и знањем те су цветали и напредовали, али је и пуна жалосних призора, где је глупост, незнање постало мати беда и невоља а узрок пропасти народа. А историја је учитељица света.

Слава српском првосвештенику, који је ширећи у свом народу просвету, прокрчио путе народној срећи; част и поштење свима онима, који пођоше његовим стопама и продужише тај благословени рад; стид и срам онима, који могоше и могу да наставе тај рад а зачмаше у немару, утонуше у нехатости; а сретно и благословено оним племенитим душама, који ће делом славити успомену свога светитеља.

Стеван В. Поповић.

ПРКОС И ТВРДОГЛАВОСТ У ДЕЦЕ.

Пркос и тврдоглавост су су душевне болести детета. Пркос је опорији те је чешћи у дечака, тврдоглавост је мекша, те се више лепи женске нарави. Пркосљив дечак се противи и опире, бије и руши што дочепа. у радњи му се показује сила. Тврдоглаво девојче заћути, дури се, бури се, плаче. Има небројено прилика у којима се пркос и тврдоглавост појављују у дечијем животу. „Остави тај нож Милане!“ рећиће мати сину. „Нећу“ одјекнуће кратак одговор. Мати му поново наложи, Милан и не шумиња да изврши материн налог, мати покуша да му отргне нож из руке, Милан стискао песнице, неће и не да, опире се ногама и рукама. „Ја нећу да се играм“ рећиће наједаред Милица својим другарицама. „Нећу да једем“ рећиће она при ручку, па ће радије гладовати а неће се машити за јело. Милица воле да иде с матером у шетњу али случајно јој не да мати ону хаљину коју она хоће, а Милица ће се набурити, сешће где у буџак, па ће се дурити и остаће дома. Ето вам једне слике пркоса и тврдоглавости. Тај смутни расположеј дечије душе извире из тога, што се тежње у дечијој души напрасно надраже на ударе против воље родитеља.

Ту настаје питање: ко ће ту да буде паметан? Пре свега ваља родитељ и учитељ добро да разликује шта је пркос и тврдоглавост и шта није. Има родитеља и учитеља, који воле, да су им деца увек мирна и понизна, па ма се и претварала. Они мрзе на свази живљи покрет дечије нарави и тумаче га одмах на зло. Ти родитељи и учитељи заборављају, да има живе срчане и самосталне деце, која хоће да ураде понешто и по својој памети, да окушају и своју снагу. У деце се појављује та жива и срчана самосталност мирно и природно, то није погрешка него је природан развитак а пркос и тврдоглавост се приказује час бурно, час у жестокој зловољи — увек је налик не на здравље него на болест.

Кад дакле познамо те погрешке на деци онда је пре свега питање како ћемо да их предупредимо? Али пре свега, од куда извиру те погрешке? Поће ли нам за руком да зачепимо извор тих погрешака, оно неће бити ни њих.

Те погрешке извиру понајпрво из тврдоглавости самих васпитача. Није вајде тајити, има људи којима не би ни Бог угодни, амин им је неправо. Таки тврдоглави људи ако су васпитачи, окуже собом и децу и изазову у њих пркос, јер се деца угледају на њих па раде оно исто, што и они чине. Зар не бива, реците ми молим вас, да често ми сами будимо у дечијем срцу и такове жеље, за које знамо, да се не могу увек подмирити. Ми сами доводимо децу до пркоса и тврдоглавости, кад их поклонима и обећањима митимо да нас послушају, када им пружамо слаткише и друга примизгивања,

када их, ласкајући својој сујети, облачимо као шарене мајмуне. Та то је наравно, кад нестане дарова, слатких залогаја и лепих хаљина, да дете није више весело и вољно да се у њему буди зловоља и противљење.

Многи родитељи мисле да је дете восак, који могу по својој вољи месити и савијати. То не стоји, јер кад би то стајало, онда би лако било угушити у детету и оно, што оно мора да чини по својој природи. Реци ти детету у кога је здрава крв, да седи с миром на једном месту, оно те не може да послуша, јер је то против његове природе, оно те неће послушати, као што ти неће нико признати да је двапут два пет. Дакле ти ваља да поштујеш његове дечијске склоности и тежње, да их чуваш и негујеш а не да их убијаш. Даље се чувај да не будеш према своме детету несталан, ћудљив и нерешителан; не мој данас овако, сутра опет онако, да деца не знају на чему су. У својим заповестима буди увек доследан, увек једнак, па да виш хоће ли те деца слушати. Али ако му ти данас нешто забраниш, сутра то исто допустиш, ако му се данас каквом послу његовом смејеш а сутра га тога ради караш и осуђујеш, где ћеш ти онда искати од детета, да те схвати и разуме. И дете прибира нека искуства, па кад се ослони на то своје искуство, па поће оним путем којим је и јуче ишло, а ти си га јуче пустио а данас га савијаш на другу страну, лако ће доћи у искушење, да одржи своје, па ће ти пркосити. Зато пази увек шта ћеш, кад ћеш и како ћеш што заповедити али кад већ заповедиш, а ти настој да ти се заповест махом изврши. Не заповедај, не забрањуј сувише, веруј досади то и детету кад му вечито попујеш. Ходи амо! Стој! Не иди! Не дирај! Остави! Хоће и оно понекад да раскине ту мрежу, којом си га опасао да не може ни да магне.

Лудо ради и онај родитељ који сваком приликом суне на дете, псује, грди, грми токорсе да га заплаши. Тако поступање затупи дете, дете оугла. Од вечите више и дреке не може да се разабере и кад те послуша не послуша с вољом. Много стоји и до тога да родитељ одржи свој углед пред дететом, да задобије уљ поштовања — а љутит и горонадан човек не буди поштовања, он плаши али не задобија.

Често је извор овим душевним болестима у деци самој: Ту су пре свега оне ствари што муте дечију душу, што кваре детету вољу. Бива да то извире из телесних болова разне руке, из непријатних уображења, из плашње и страха и многи други случајева. Од свега тога узмути се детету душа па се жестоко опире сваком спољном утиску. Хоће ли родитељ да зачепи овај извор дечијег пркоса и тврдоглавости, то треба да пази, да уштеди детету излишан бол или бар да га ублажи, а то може учинити ако га својски потешти и умири, ако му обрати пажњу на друге ствари, ако га развесели. Али ту ваља пазити, да се болесно дете не размази, јер то мазење

подстиче пркос и јогунлук. Чувај дете своје да не уврти себи у главу којекакве сујеверице, да не жели претеране жеље — јер све су то облаци који могу да му помраче безазлену душу. Често извиру ове погрешке и отуда што је детету дуго време. Кад не зна шта ће да ради, буди се у њему зла воља па се том зловољом противи и наредбама свога васпитача. Забави га, подај или нађи му посла, па си доскочио и тој незгоди.

Ако ти пође за руком да тако затвориш изворе пркосу и тврдоглавости оно тешко да ће понићи у детету, али ако већ поникне онда је питање како ћемо лечити? Ту је главно да сазнамо шта је повод пркосу и тврдоглавости. Ако је страх оно умиримо дете да се не плаши, ако су и ниске страсти, покушајмо да их сузбијемо или бар ограничимо. Уопште уклонимо од детета све оно, што би ранило и подржавало те погрешке у њему. Али све то треба да се чини као и неприметно, без велике ларме, најбоље је ако се дурљивцу чиниш и невешт, остави га да се дури и за мало па ће му се страст утишати, смириће се и послушаће те. Је ли погрешка толико отела маха да прелази већ у злобу и друге хрђаве навике е онда је хора казни као задњем, горком леку. Кад ћеш већ казнити а ти казни с места чим нагазиш на пркос и тврдоглавост, буди озбиљан и строг али се чувај да не будеш страстан. Чим опазиш пркосију стрпај га у собу где је сам, ако пркоси руком куцни га по претима, метни га да пости, украти му каку радост, искључи га из игре и т. д. А ваљали прут? запитаће многи. Можда ваља али у крајњем случају, јер је прут врло опасан лек. Болест је у детињој души а ти га бијеш по телу, прут ретко поправља а често погоршава. Постигнућеш да те одмах послуша, али је лако да ће се од боја пробудити у детету срџба, освета, подмуклост и пакост. И опет велимо прут бије по телу а пркос и тврдоглавост се залегла у души, батина је не лечи из корена.

У таким случајима много помаже и љубав, јер љубав је мелем који лечи многу и застарелу рану, она ће често отравити и ледено срце и поправиће многог закореног грешника полако али сигуно. Знамо случајева где није помогао ни укор ни казна — а љубавна, блага реч отопила је окорело срце и повратило га је са хрђава пута.

У колико желимо да се пркосом смућено дете опет развесели, у толико држимо да је опасно попуштати пркосији и испуњавати му вољу. То родитељско попуштање утврдило је много дете у пркосу и тврдоглавству. Дете ваља да увиди да својим пркосом неће добћи ни до чега, него да ће покварити сву своју радост. Често помаже и то, ако пробудимо детињу пажњу, за коју другу ствар, која није у свези са оном ради које пркоси. Придобијемо ли га за какву другу

корисну ствар, за какво лепше занимање, то ће нам дете бити вољно, заборавиће на своју ћуд, те ће тако од упорног детета постанути вредан и неуморан ученик. —

ПРВА ЗНАЊА О РАЗУМНОМ ГАЗДОВАЊУ.

(Продужење.)

Водоник је друга главна стихија. Он је поглавито твориво воде; а има га и другаче у ваздуху и у земљи, особито у биљу и у животињи.

Водоник је маја, без боје, куса и мириса, као кисеоник. Он је најлакши од стихија, 14 пута је лакши од ваздуха, те најзгодније сретство за пловидбу по ваздуху. Њим напуне оне велике кесе од фирнисата платна, и привезу читаве лађе ил куће, те плове по ваздуху.

Водоник је запаљив и горе налик на ракију ил спирт, бледим ал жестоко врелим пламеном, и у томе згарању спаја се с кисеоником, те постаје водена парг и вода.

Вода је састављена од $\frac{8}{9}$ кисеоника и $\frac{1}{9}$ водоника. Чиста вода сасвим је провидна, без боје, мириса и куса, другаче није чиста. У природи нема чисте. Најчистија извор — и бунар — вода има више ил мање од оне земље, и њених влага и маја, на којој стоји и кроз коју тече. Што која више има у себи тих смеса, тим мање ваља за пиће, кување и прање, и важе се тврда. Ако ли има врло много оних земљаних смеса, онда се зове минерална, међу којима има и лековитих; тако су: киселводе, сланаче, гвожђаче, сумпорусе, горкуше и друге.

Речка вода сила је мекша, те боља за прање, али за пиће, и за кување је са оне силне нечистоће, што је собом вуче тим неваљалија, што више вароши и села пере, и њихове измете носи, а најгднија је близу испод већих вароши.

Најчистија је она вода, што се као ракија пече у казану, где се претвори у пару, а од паре стегне се у капље, и тече из дуле. Тој води најближа је кишница, јер и та се прави од паре, али у ваздуху напуну се прашине или других маја.

Мутна вода очисти се од блата, кад се процеди на левак кроз чисто, више пута пресавијено платно, ил кроз проливну артију, или на онај за чипћење воде начињен камен, ил кад се баци у њу мало ситне стипсе, па остави, да се сталожу; али не очисти се од оних смеса, што су раствориве у води, него се мора кувати, да се оне смесе исталоже, или се мора пећи. Тако буде мекана.

Воде силно има на земљи. Она покрива преко $\frac{3}{4}$ од целе земље, и то оним дубоким морима врло дебело. Она притискује оним вечитим снеговима и ледовима не само све просторе од ладнијих крајева земље, него и све више планине у најтоплијим крајевима.

Ње има силно у земљи. Осим оних небројних ладних и топлих извора, на које се лије сва вода, што рекама тече, има је уза сваку мрвицу земље, и то до приличне дубљине, а тако много, да се гомилом добије, де год се ископа бунар, то више, што дубље.

Ње има силно у ваздуху. Она се не престано паром у вис диже са свију мора и других вода и влажних места, па у ваздуху према топлоти стеже се у магле и облаке, и хвата на ладније ствари росом, ил пада снегом и кишом, па отиче потоцима и рекама у мора, ал и целим тим путем опет паром у вис одилази, да опет доле падне, не престано биља појећи и земљу за њихову храну растварајући. Тако се обрће од порекла.

Шта га силно те воде озго падне сваки ће се зачудити, кад чује, да и код нас, на простору од малог јутра, 1600 □хвати, падне преко године најмање 6,000.000 фуната воде.

Што је више топлоте у ваздуху, то више прави се паре, и више је у ваздух стаје. У свако 100 агова ваздуха од 8 R. степена топла има по $1\frac{1}{4}$ агова паре, а у 16 R. степени топлом има $2\frac{1}{2}$ аг. паре.

Вода има то, да упије у се помало ваздуха и кисеоника, те може да живи у њој риба и друга животиња. Она упија и друге маје из ваздуха и тим, га по мало очисти.

Пристајући уза сваку мрвицу земље учини земљу мекшу, кртију, те лакше могу коричци од биља да се пружају кроз њу и да храну сисају.

Она распуцава стене и камен, особито кад је у пукотинама стене и камена ухвати мраз, јер лед више места треба, него она вода од које постане.

Тако раздроби до пролећа све јесење груде на њивама и претвори их у ситан прах.

Још вреднија је вода тим, што раствори у земљи многу тврду ствар, те може биље да је оним ситним ушћима и сисаљбама на крајевима од корицака усиса, и да претвори у свој сок. Влагом је земља родна, без ње је пустиња, па ако ће бити пуна свију оних за храну биља потребних стихија, узалуд је без влаге, и лежаће као мртав капитал у њој, док их вода не раствори и не учини згодне за сисање биљном корену. Њом су сокови у биљу и у животињи течни, и могу по телу да оптичу, те да живот држе. Па онако и исчињава вода преко $\frac{3}{4}$ од тела нашега и друге животиње и биља.

Још је вода и главан носиоц топлоте и хладноће собом, и својом паром, и снегом и ледом. Она разблажује врућину у земљи, као и у биљу и животињи примајући на се сву сувишну топлоту, и претварајући се у пару, те тим тело оно расхлађујући а не дајући се ни мразу, у биљу и животињи да је лако следи, а ни на пољу да је већма расхлади од леда, па и онда је само озго следи у кору, која сву озго воду чува од даљег мрза као магазу пуну топлоте,

коју и оној оближњој земљи одпушта. Отуда су сва приморја и поречја па и у ладнијим крајевима топлија, те све онде пре понизне и пре узре, него даље од воде.

(Продужиће се!)

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

По извештајима из целе земље види се да је време врло топло као у пролеће, јуче имадосмо кишу праву пролетницу. Људи се свакојако довијају како ће ова година понети, да ли берићетом да ли глађу. Памте да су и оваке године биле плодне, а досад су усеви у опште узевши доста добра. Дунавом нема леда ни за лек, вода опада.

Житна радња ударила је на спољним пијацама где на траг, а негде је остала по старом. Нема велике воље за купни у Енглеској ни Француској, ни Немачкој, а ни у Белгији и Холанду. На пештанску се пијацу слабо довозило а мало је и на месту, прометнуто је до 80,000 цен. Као цену шеници бележено је: од 86 *ℓ*. 7 фор. 25 — 40 новч. од 85 *ℓ*. 7 ф. 15 — 25 новч., од 84 *ℓ*. 7 ф. — 7 фор. 15 н., од 83 *ℓ*. 6 ф. 85 н. — 7 фор., од 82 *ℓ*. 6 фор 70 — 85 н., од 81 *ℓ*. 6 фор. 55 — 70 н. Све по цолценти и за готово. Раж је имала слабу прођу ценом од 3 фор. 95 н. — 4 ф. 5 новч. по 80 *ℓ*. Јечма се мало довезло а и не тражи се, цена стара 2 фр. 75 н. — 3 фор. лошији 2 фор. 50 н. — 65 по 72 фун. 3 о би је куповано колико треба у месту по 1 фор. 70 — 80 н. по 50 фун. Кукуруза мало, цена постојана, банатском 3 ф. 50 — 55 н., пештанском 3 фор. 35 — 45 по цолценти.

Брашно се слабо продавало. Цене су старе. Сочиво и грашак је по 4 — 7 фор. Пасуљ $3\frac{1}{2}$ — 4 фор. по цолценти. Проја се слабо продавала, продато је нешто мало по 2 фор. 70 н. финија 2 ф. 90 н. Сиви мак је $8\frac{1}{2}$ — $10\frac{1}{2}$ фор. по мецу, куделно семе 8 фор. 60 н. беч. фун. Мухар је 4 фор. по мецу, вика $3\frac{1}{4}$ — $3\frac{1}{2}$ по цолцен. Репица је 12 фор. мало је продато. У вуни је слаба прођа продато је од идуће стриже 240 цен. по 130 ф. $\frac{1}{2}$ дук. и 90 цен. по 160 фор.

Из Штајнбрука јављају да је радња са свињама добра — али у лакој роби. На Дебрецински је вапшар мало довежено, од 10.000 продато је две трећине, годишњаци 28 — 40 ф. по пару, двогодишњаци 35 — 50 фор. У Ђулу је дотерано 20,000 ком. добро урањене робе а продато је $\frac{2}{3}$, јестиније него у Дебрецину. Цене су у Штајнбруку за угарске $26\frac{1}{2}$ — $27\frac{1}{2}$ новч. 280 — 360 фун. по $27\frac{1}{2}$ — $28\frac{1}{2}$ нов. лаке српске $26\frac{1}{2}$ — 28 нов. Шаке 27 — 28 нов. експорт $29\frac{1}{2}$ — 30 новч.

У масти и у сланини слаб промет, лоја је мало продато. Не памти се да је у ово доба године довежено лађом шљива у Пешту, а довежено је 4 — 5000 цен. нешто је продато по 10 ф. српска по исту цену, босанска по 11 — 12 фор. Мед је 19 фор. по центи. Рожњавски восак је 83 фор. боли је по 92 — 64 фор. Пекмез од шљива по $12\frac{1}{2}$ — 13 фор. Кожа је мало довежено али је доста продато што је било на месту, немачки вунасти 2 фор. 80 — 3 фор. 40 по пару, српски и влашки по 135 — 142 ф. лаки по 115 — 125 фор. 102 комада.

ИЗ ЗАНАТЛИЈСТВА.

Друштво за изучавање женскиња занатима и вишим наукама.

У свима великим варошима има данас састављена друштва, што се старају, да се женскиње технички изуче, и да изученима нађу стална места за службу и радњу.

У Лондону постоји већ од пре десет година тако друштво, које у овогодишњем свом извештају поново виче: „Ако хоћемо да своје ћери сачувамо од невоља и да им бољу и независну субзистенцију осигурамо, а оно треба да их исто онако као и мушку децу систематички изучавамо наукама и занатима, а по том јавља, да је и ове године од питомица изашло њих више спремно за лекаре, апотекаре, сликаре, златаре, фризере, слово-слагаче, фотографисте, телеграфисте, а особито књиго — и рачуновође, и да их је све у лепе службе понаместало, али да их се далеко више тражи него што их спремно има.

Чување здравља у занатлија.

Друштво за изображавање занатлија у Бечу закључило је, да за велику изложбу у Бечу приреди све можно тичући се чувања здравља у занатима. Ту ће бити; 1) све справе, алати и начини, за промену држања тела у оних занатлија, који досад мораху непрестано стојати, ил седити ил клечати ил погнути бити; 2) справе за обрану очију од јаке светлости ил механичке повреде; 3) спреме за обрану од јаке топлоте; 4) справе за чување од праха; 5) од хроничког тровања живом, оловом, фосфором, сичаном а особито по радионицама хемичким и рударским; 6) модели и планови од кућа и радионица, кујни, аљина за занате, од каса за болесне занатлије.

Занатлије у Паризу.

По најновијем бројању има преко 420.000 занатлија, и то: 135.000 кројача, 87.000 зидара, 15.000 бравара, 22.000 дунђера и столара и др. Свега становника има 1,750.000, и од тих је тек половина мушко или 85.000, и од тог пола је деце, те остаје само 450.000 одраслих, и од ових је 135.000 дакле близу $\frac{1}{3}$ занатлија.

Нова мера.

На нову меру, што је данас у свој Немачкој и у западној Европи примљена, пристала је и Аустро-Угарска, и завешће се од 1-ог јануара 1873. год. на вољу, а од 1-ог јануара 1876. год. обвезно.

Уваћањем ове метричке мере испунила се жеља многим трговцима и занатлијама. Ако помислимо колико је у нашој земљи разних мера и за дужину и за шупљину, на оне силне акове, мерице, холбе и т. д. онда ћемо се уверити, да су те разне мере од велике сметње по трговину и занатлијство.

Све мере и ваге оснивају се на по вољи одабраном и у стални су став састављеним јединицама. И метричка мера оснива се на слободном вољом одабраној јединици, али ова јединица није узета онако од ова, него из природе, па зато се не може мењати, него кад је ко већ прими, мора је узети онолику и онаку каква је, ни мању ни већу.

У време француске прве револуције при концу прошлога века, узеше фран. научници четврти део земљскога меридијана за темељ новој мери. Овај четврт меридијана поделише на десет милиона честица а једну таку десет милиону честицу, која чини $\frac{3}{14136}$ бечке стопе, узеше за јединицу мере, којом се мери дужина, те ју прозваше метр.

Рачунање метричком мером врло је лако и згодно, јер се оснива на десетичком су ставу тако, да се повећање метра са 10 или десетоструко умножи, и отуд добивени производ зове старим грчким именом дека (10), хекто (100), кило (1000); а смањена мера са 10 или десетоструко раздели, и тој смањеној мери дода латинско име деци (десети део), центи (стоти део), и мили (хиљадити део).

Према томе има:

$$1 \text{ метр} = \frac{3}{14136} \text{ бечких стопа}$$

$$10 \text{ метра т. ј. } 1 \text{ декаметар} = \frac{31}{635} \text{ бечких стопа.}$$

$$100 \text{ мет. т. ј. } 1 \text{ хектометар} = \frac{316}{34} \text{ беч. стопа.}$$

$$1000 \text{ мет. т. ј. } 1 \text{ километар} = \frac{3163}{44} \text{ беч. стопе.}$$

$$10,000 \text{ мет. т. ј. } 1 \text{ миријаметар} = \frac{31634}{46} \text{ беч. стопе.}$$

А у смањеној мери:

$$1 \text{ дециметар} = \frac{1}{10} \text{ метра}$$

$$1 \text{ центиметар} = \frac{1}{100} \text{ метра}$$

$$1 \text{ милиметар} = \frac{1}{1000} \text{ метра}$$

Дакле у једном метру има 10 дециметра, 100 центиметара, 1000 милиметара.

Као што се види, метричка мера не може да се изрази у целим јединицама бечких стопа, него увек остаје неки одломак, тако на пр. има у

$$1 \text{ дециметру од прилике } 3 \text{ бечк. палца } 9. \text{ линија;}$$

$$1 \text{ центиметру } \text{ „ } \text{ „ } 4\frac{1}{2} \text{ „ линије,}$$

$$1 \text{ милиметру } \text{ „ } \text{ „ } \frac{1}{2} \text{ „ линије,}$$

Досад се путна дужина мерила географском миљом, по метричкој мери мери се километром те 1 километар (1000 метра) има $\frac{3193}{44}$ беч. ст. = нешто преко $\frac{1}{4}$ сахата.

За пољску меру, којом се мере површине земље место досадањих ланаца и јутра узима се аре т. ј. евадрат коме је страна један декаметар (10 мет.) Даље цео евадрат (10+10 мет.) 100 евадр. метара.

Према томе чини:

$$1 \text{ аре} = \text{близу } 28 \square^{\circ} \text{ (управо} = \frac{27}{7998} \square^{\circ})$$

$$1 \text{ хектаре} = 100 \text{ аре дакле} = \frac{2770}{98} \text{ беч. } \square^{\circ} = \frac{1}{7374} \text{ бечка јутра.}$$

За шупљу меру, којом се мере течне ствари, жито и т. д. узимље се шупља коцка, којој једна страна 1 дециметар дугачка, те се овака мера зове 1 литер и чини од прилике нешто преко $\frac{7}{10}$ беч. ове (= 0 707) дакле нешто више од наше холбе (половине бечке ове); 1 хектолира има 100 литара од прилике нешто преко $1\frac{3}{4}$ беч. ведра (акова.)

Ако узмемо шупљу коцку, којој је једна страна дугачка 1 центиметар, па је напунимо чистом во-

дом, то се тежина ове воде зове грам а на овоме се оснива мера тежине наиме 1000 грама зове се 1 килограм и тежак је нешто више од $2\frac{3}{4}$ бечке фунте (= 1.7856 беч. ф.), 500 грама чини једну царинску фунту, која чини нешто више од 28 лоти наше садање мере.

Ову меру што је пре 74 године уведена у Француској, примила је досада Белгија, Нидерланд, Грчка, Италија, Шпанска, Португалска, Влашка а год. 1872 и Немачка а од 1876 увешће се и у нас законом.

Да како да ће том приликом бити доста забуне и да ће требати времена да се привикнемо тој новој мери и њезиним мало тешким именима али практична корист надвладаће и те тешкоће. Популарна поука за народ обавестиће га у употреби ове мере а деца ће је научити у школама. —

ПОДЛИСТАК.

КАО ШТО ЧЕСТО БИВА.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ЖИВОТА.

од С. В. Поповића.

(Настављено.)

У башти госпође Стане пуно је воћака, које је она сама посадила, однеговала и каламила.

Неће нико проћи поред плота а да не завири у башту, да се сит нагледа њезиног лепог цвећа. Госпођа Стана се поноси што је о Ускрсу њезино цвеће на Христовом гробу најлепше. Црвенењак би је смртно увредио, кад не би први дан Ускрса после вечерња из њене баште покупио, шарене лале, дупле зумбуле витњасте јоргован, да се дели на водени понедељак поливачима. За госпође Станин шпаргл знају чак и господа у маџистрату, њезине су ротке увећ луте, салата бокораста, лукац све слади а њезином тачкашу и сумпорцу нема пара ни у сред Стапара.

Госпођа Стана би често корела садање девојке, како не знају како се кућа држи и шта све треба у кући. То би чинила, само да јој се пода прилика, да регне коју о томе, како она висели краставце, како меће проколе, како прави кобасице, како суши месо, како оставља воће за зиму. Уз то ће мало да разложи свој особити начин, којим она меће рибизле, вишње и трешње у шећер, којим кува пемез од шљива и кајсија. —

Да вам редом казујем трајало би до зоре, кад би хтели да вам испричам, каква је домаћица госпођа Стана.

Кад јој ко спомене како је вредна, па вешта, па уме, опираће се она увек да то ни је никаква враџбина, али ће ипак додати, како је слушала да су још стари рекли: „Не стоји кућа на земљи него на жени“. Она не разуме, како би то и могло бити друкчије.

У тој мирној српској кући, што је мало по даље од најачког жагора, кућни је ред један те један већ од двадесет година. Живот тај тече као тиха река, јер нема ничега, што би га узмутило и усколебало.

Домаћин и домаћица устају и зими и лети пре сунца. Па док господар Макса очисти кавезе својих тица и натуче им кудељнога семена и налије валовчиће свежом водицом, дотле је госпођа Стана већ спремила спаваћу одају и зготовила доручак. Господар Макса не доручкује, него ће узети друштва ради чашицу старе шљивке са залагајем леба. То ће вам присмакати док госпођа Стана не попије своју уобичајену чашу кафе, па онда ће узети врх од кифле, умочићи га у млеко и пружиће га с особитим благовољењем кућевном мачку.

Кад је сретно обављен тај увод у дневни ред, настаће важна конференција о питању шта ће се данас кувати? Кад се и то велико питање сретно реши, устаће госпођа Стана да опаје и остале собе, па да после пође у кухињу, али ће пре тога још господар Макси да донесе пешир и палицу и чисту џепну мараму. Наложити му да испоручи касанину, да је јучерање месо било црвено и тврдо, а господар Макса ће се с том облигатном поруком подићи, да види шта ради и остали свет — поћи ће на пијацу.

Ако је среда или петак, то не фали да ће господар Макса пре свега на рибу пијацу, јер је он стари пишман на штуку с реном, на деверигу у процепу печену, на пржене сомиће, а рибу ће наручити увек дан два раније. Ако је иначе други дан упутиће се господар Макса управо на велику пијацу, називајући трговцима и мајсторима, што стоје пред својим продавницама, весело „добро јутро пришо“ или „на здравље спавање“. Час по ће да стане те да упита каквог мимопролазећег познатог газду или снашу, како стоји летина, како је у њих на дому и кад чује, да су добри изгледи, да је све здраво и мирно, кренуће опет даље, Ено га опет где је већ на трећем кораку застао. Мали кумић што се жури с књигом у торби у школу, иште деда Максину руку да му нашара „поч“ и да прими свој грошић на кифле.

На пијаци ће господар Макса увек да распита пошто је жито и друга рана, он додуше нит више купује нит продаје, али га јако занима скаче ли цена да би по томе могао удесити своје остале комбинације, пошто ће бити вино, месо, и друге потребе?

Док је пролазећи поред дућана и кроз редове пиљарица час по застајкивао, чуо је већ све дневне новости. Трговци су му рекли како стоје ствари у Пешти и у Бечу, пошто је вуна и маст. Пиљарице су му реферисале шта је најновије у вароши а што су му оне наказивале, све то потврђује игомила слушкиња и других муштерија у касаници. — Пошто се господар Макса прокошка мало са касанином, стрпа добивено месо у мараму па крене кући другим сока-

ком. Уз пут премишља о новостима, којима ће да изненади своју госпођу Стану.

Док се она брине о ручку, дотле ће господар Ма-ска прочистити све камише, просејаће на ситанцету свој дуван, прочачкаће своје луле, прочитаће „Српски Дневник“ и по други пут, загледаће по који пут у календар а у том је и ручак готов. По ручку ће мало прилећи управо не да спава, него да мало про-дрема, па после хајд на своју редовну партију пикета у кафану, где га већ чека његово редовно друштво, Док је у кафани, дотле ће госпођа Стана седити с казвом пријом дома, расправљаће важна домаћа пи-тања, показаће прији нову трубу платна, баш је јуче добила од бељарице, а са развијањем трубе разви-ће се и разговор о стотину других ствари. Ако јој нико није дошао на посело, бануће мало у комшилук на диван, док се не смрне, те не буде време вечери.

У кући Пејићевој не гори свећа до поноћи, где се рано устаје ту се рано и леже.

То вам је из дана у дан живот у тој мирној кући. Кад бане у њу који гост, наступи за часак мало жи-вљи живот али све то иде српски, својски. Нема ту велике параде ником за љубав. Свесрдна добродо-шлица кад год дођеш, разговор и шала, добар српски ручак још боља вечера. Разуме се да не сме фалити ни добро лако вино, па после „примите госте за љу-бав“ — то ти је сва етикеција те куће. —

— Не знам шта је тај мој старац баш данас засео у кафани — рећиће госпођа Стана пријатељ Пант Мрцељалу, што је за љубав упрегао своје коње у Пејићев хинтов да га одвезе у Т.

Пејићев хинтов био је старинског кроја, наличио је мало на нојев ковчег али је главно, да је био ко-мотан а није ни труцеао. Госпођа Стана, ма да је био топао мајски дан, метнула је бунду на кола и баш сад праши господар Максину шубару са ушима, да је тутне у џеп од бунде а Пела јој додаје торбу у којој је колач и ладно печење и чутурица печув-ског вина.

У то ће и господар Макса на врата.

— Та ди си човече за Бога, оде па и пропаде, већ по сата како коњи дрежде. Ко да си по смрт отишао И та твоја кафана, не било је! — корела је госпођа Стана.

— Полако жено та отићемо, није Т. преко света. А приш Панто што велиш? Би ћемо тамо још за сунца — рече господар Макса као ублажавајући.

— Та и ја ко велим боље је по хладовини, да не морим коње — одазва се приш Панта извадив лулу из зуба и плуцњув на предњи точка од хинтова. — А већ ваша воља код вас господар Максо. —

(Наставиће се.)

О Д Ј Е Ц И.

* Преосвећени владика вршачки г. Е. Кенђелац заузимље се жарким српским родољубљем и правом пастирском бригом да очува и одбрани српске народне школе у војеној граници

да их не претварају против закона и жеље народа у комуналне заводе. Раду владицином одзивасе живим одобравањем цела вршачка дијецеза. О Божићу је Вршац послао 500 општинара владици на поздрав. Панчево и друге општине честитале су одушевљеним брзојавним поздравима. Тој честитци радо ће се прикључити и остало Српство, јер се било чисто одучило, да му његове духовне старешине преткоде таким примером. —

* „Застава“ пише :

„Имаде мн ого српских школа, у којима су скамије до зла бога хрђаве, у којима нема потпуне учевне опреме, уз које нема школске књижице, у којима има много сиромашне деце, која немају књига, прописева, пера и друге школске потребе. По новијем начину удешавају се скамије по величини деце, у њих се смештају само по троје, највише четворо деце, а ска-мије се поређају тако, да је учитељу олакшан преглед, а деци пролажење. Од учевне опреме треба свака школа да има барем две велике табле, једну за рачун, другу за писање, српске и славенске штице, Темпскијеве слике за очигледну наставу, Шрајберове библијске слике, српску мапу од Европе, мапу од Угарске или Аустро-Угарске и макар омањи глобус и машину за рачунање. У школској библиотеци треба да има бар српска педагошка дела и дечије списе. Свака школа треба да држи школски лист „Учитеља“ и поучни лист „Глас Народа“. А све се то може набавити само ако се хоће, јер то не кошта стотине. Као што нам настаје празник св. Саве школског заштитника и српског просветитеља, то треба особито данас, кад смо тако потиштени у нашој школи, да свечано просла-вимо св. Саву, али неречима, него живим делом. Треба у свакој црквено-школској општини да се приреди беседа на дан првога српскога просветитеља и да се одмах подмире потребе местне школе и то што пре. Свештеници и учитељи треба да пригодом свећења водице у школи рекну коју скупљеном народу, да нам останака школа виси о длаци, и да позову народ да прилаже на потребе своје школе.

Много се може урадити тај дан, али само треба хтети. Нас није утаманила ни судбина, ни хрђаве године, ни покољи ни помори, али нас је на многих мести убио у главу наш немар, наша нехатост. Нестарамо се кад треба и кад је најбоља при-лика, а кад догоре до ноката, а ми јаво и помагај и удри у сва звона. Видићемо колико ће општина достојно прославити првога српскога просветитеља св. Саву!“

* Српска омладина, што се учи у Пешти и Будиму, даваће ових месејећа сјајну беседу, у корист српских сиромаш-них школа у будимској дијецези! Сретно да Бог да!

* Земунско певачко друштво приредиће и ове године на св. Саву беседу у корист тамошњих сиромашких малих ђака. На беседи ће бити и лутрија за коју добитке дароваше честите земунске Српкиње. Живиле!

* Краљ. комесар односно заменик муг. Ђока Поповић рас-пустио је својим отписом од 10-ог јан. садањи патронат но-восадске гимназије. У одпису пише да то чини зато „што је патронат гимназијалне уредбе више пута повредио, што је гимназијалну фондацију штетно руководио, што је са младежи на моралну штету и не узимајући обзира на државне инте-ресе управљао“. Отпис је мађарски писан. Исти је управо слични отпис и на управитеља гизмназије, којим с места зба-цује професоре Светозара Савковића и Филипа Оберкнежевића због „нечувеног упорства“ учињеног год. 1867 старом па-тронату. —

Р А З Н О.

* У Пешти приказује један американац ново женско чудо-виште што зову „двоглавим славујем“ или крштеним именом Миљије - Кристина, то су две одрасле девојке, које су као оно чувена сиамска близанчад срасле уједно. За те сестре пишу

новине да су лепушкасте, да лепо певају, играју, да имају свака своју главу, руке и ноге само су им плећа срасла уједно. У један исти мах једу и пију, спавају, плачу а и певају али у два разна гласа. Свет иде да их гледа као на чудо.

* Благословене су вредне ручице. У Баварској је од 1852 у целоме са 93. 800 надница отето 55.200 ланаца њива што је поплавила вода. Тим послом управљали су њих6 инцинира али су највише допринели путујући учитељи, који су одушевљавали и наговарали народ на тај посао убеђујући га о истини оних речи: „Помози се па ћети и Бог помоћи!“ А колико је у нас њиве под водом?

* Један беспослен српски рачунџија израчунао је да је у Српству с ову страну Саве о божићним празницима заклато до 250.000 разне печенице, која је заливена се 1 милионом холаба разнога вина а заслађена са 1000 дената разних колача. Исти рачунџија рачуна сада колико је о божићнем празнику одевено и обувено сироте деце, колико је тој сиротој деци покловено књига, пера, прописева? Неки му веле да се окане тога рачуна, јер у нас нико не води рачуна о тим стварима!

* Американске новине пишу да су приликом пописа народа пронашли најстаријег човека по имену Јозу Мартина Кутника. Исти је рођен 20 маја 1694. те броји данас преко 178 год. Веле да је врло при себи само су га ноге издале. Са 6 жена изродио је 42 деце те сада имаде 128 унучади 86 праунучади 23 прапраунуче у којих је и 20 деце. Ако је то истина то би онда био најстарији човек на свету — ако није на частим лаж.

* (Срби у Одеси.) На свеучилишту у Одеси има више Србаља, који уче права и природне науке. Код тамошњег великог друштва за пловидбу, трговину и железницу има преко педесет капетана, све родом из Приморја и Далмације. Тако исто има много наших синова и у паробродском друштву кнеза Воронцова. Осим тога има у Одеси ваздан наших трговаца, трговачких помоћника и књиговођа и чисто српско-хрватска гостионица под именом: „Лепа Далмација“, кавана под називом: „Јужнословенска кавана“ и крчма код „Косова поља“. У та места скупљају се понајвише Срби и Хрвати, а и Руси се радо друже с њима. Лепо ти је погледати, кад се браћа искупе у гостионици код „Лепе Далмације“ а војвода херцеговачки Лука Вукаловић почне да пева јуначке песме уз гусле јаворове. Ко не би тад помислио да је у свом завичају!

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Од нове године излазиће;

„ЧИТАОНИЦА ЗА ЖЕНСКИ СВЕТ.“

у месечним свескама у 4 табака малог кола.

Овогодишње свеске те читаонице донеће занимљиву поуку како треба жена и мати да чува и негује здравље своједеце и своје породице, како ваља да васпитава своју децу, како да држи своју кућу.

У год, 1873 изићиће 12 свезака а свака свеска стоји 20 н.

Прва свеска излази концем јануара и садржаће прво мајчино писмо: „О дужностима жене и матере,“ од дра. М. Јовановића.

Ко је рај да се претплати на ту прву свеску, нека се јави једном од потписаних.

Свеске се пишу за готов новац или поштанском наплатом у Новоме Саду.

Др. Милан Јовановић
Стеван В. Поповић.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: СТЕВАН В. ПОПОВИЋ.

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1873.

Извесно су изгледи да ће школски лист:

„УЧИТЕЉ“

ако се претплатници живље одзову до који дан изићи. Лист стаје 2 фор. на годину а претплата се шиље на администрацију „Учитеља“ у Земуну. Претплату прима и књижара браће Јовановића у Панчеву.

Умољавамо пријатеље просвете а нарочито наше црквено-школске општине свештенике и учитеље да приликом Св. Саве скупе претплатника на овај једини овостврани школски лист.

У Земуну

Уредништво „Учитеља.“

У Београду изишле су из штампе ове две књиге

ОМЛАДИНСКИ КАЛЕНДАР

ЗА ГОДИНУ 1873.

који се због неприлика у штампарији задржао много дуже но што је требало. Цена 50 новчића.

НАУКА О СВЕСТИ.

НАПИСАО

МИЛАН КУЈУЊИЋ.

(Друго име: *Кратки преглед хармоније у свету.* Део други.) 8-ина, стр. ХЛ. и 248. Цена 1 фор.

Обе се књиге могу добити у књижарници браће Јовановића у Панчеву.

Издавши VII. књигу моих дела у којој се садржи трагедија „Краљица Јакинџа“ продужио сам издавање. Књигу VIII. оставио сам за различите песме смешаног садржаја и одложио сам јој издавање на друго време а сад сам почео штампати.

ПРИПОВЈЕСТИ

Приповјести ће испунити књигу IX. и књигу X..

У IX. књизи биће приповјести: 1. Црни Михајло; 2. Художници; 3. Краљевски састанак у Вишеграду; 4. Крстоносци.

У X. књизи пак: 1. Стеван Јакшић; 2. Суђеница; 3. Маџарица; 4. Господар Арса; 5. Браћа; 6. Женски јунак; 7. Отац и кћи; 8. Сенковић.

Обаде ће бити веће него икоја од предњих. Зато сам их намерао издати у мањим свескама да је лакше и мени издати и читатељима куповати.

Први свезак IX. књиге готов је и садржи приповјести: 1. Црни Михајло, 2. Художници, 3. Краљевски састанак у Вишеграду, и износи 9 табака у познатом формату.

Други и трећи свезак садржаваће већу приповест: „Крстоносци“ и налази се већ у штампи.

Свесци ће бити тако удешени, да се могу после у једну књигу свезати, за коју ће насловни лист изаћи са свезком последњим. Цена је сваком свезку по 50 новчића. Овај први свезак може се добити код списатеља уз означену цену од 50 новчића.

Надам се, да ће поштована публика притећи у помоћ к издавању књиге, која својим садржајем не само угодну забаву, него и користну науку пружа, пошто се скоро све приповести на хисторичном темељу крећу.

У Новом Саду на св. Николу 1872.

Др. Јован Субботић.